

SEMBLANÇA BIOBIBLIOGRÀFICA DE RICARD BLASCO

JOAN MANUEL TRESSERRAS I GAJU

La jove Biblioteca de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, a Bellaterra, proporciona ja —tot i l'edat— algunes possibilitats d'excursions complexes. Comença a haver-hi el dipòsit d'erudició i un nombre suficient de marges i dreces perquè l'aventura i la sorpresa s'hi puguin establir.

Com sol passar en aquests casos, però, només queda un grapat selecte de col·legues —val a dir que gairebé tots membres d'aquesta Societat Catalana de Comunicació—, que migviuen entre aquelles prestatgeries i en posseeixen una detallada cartografia. Per als altres queda, doncs, el goig de la incursió ocasional, del rampell curiós. El goig i l'emoció, però també el risc. I a compte de Ricard Blasco —el nostre homenatjat— i d'un d'aquests rampells arriscats de dos minuts, vaig poder certificar les insuficiències de la meua perspicàcia bibliogràfica i els mals negocis que provoca la consulta superficial. Amb l'honor i l'oportunitat d'avui, procuraré rescabalar-me'n.

Feia poc temps que havia aparegut el magnífic llibre de Ricard Blasco *La premsa del País Valencià (1790-1983). Catàleg bibliogràfic de les publicacions periòdiques aparegudes al País Valencià des de 1790 fins als nostres dies: I. Materials per al seu estudi*. (Donar-ne el títol sencer resulta imprescindible.) Vaig anotar-lo en la ruta d'una exploració per l'esmentada Biblioteca, per veure si podia facilitar-me alguna classe sobre la premsa valenciana. «Està força bé...» m'havia dit un col·lega més ràpid. En llegir-ne el títol, però, vaig pensar automàticament allò de «ja hi tornem a ser». Em veia davant d'un altre catàleg necessari, imprescindible, heroic..., segurament més ben fet que els disponibles en terres de la Generalitat de dalt..., però que no resoldria —no em resoldria— els problemes que planteja una breu aproximació interpretativa de segona o tercera mà, eufemísticament, una classe. El vaig desar, sense més deteniment; per a la classe en qüestió faltava més d'un mes.

Passat el mes, amb el mateix llibre al davant, disposant d'una estona i convenientment assegut, vaig adonar-me de la «patinada»: havia passat per alt les cent setanta millors pàgines que mai hagi pogut llegir sobre el protoperiodisme en qualsevol banda. Cent setanta pàgines, les primeres del llibre, agrupades sota el títol de «Societat i comunicació al País Valencià (segles XIII al XVIII). Assaig d'aproximació històrica», plenes de vigor i d'interès sobre aquell protoperiodisme, o bé aquell diguem-ne paleoperiodisme, que Lluís Bertran i Pijoan considerava d'arrencada imprescindible per als estudis històrics sobre premsa, però que no sabia com anomenar. «Assenyalem» —deia Bertran, sense gosar recular més enllà del segle XVIII— «aquesta època que, si ens fos permès, gosàriem anomenar de Prehistòria, en sentit lat o acomodatici.»

L'obra de Blasco, que de primera passada només havia ensumat, començava efectivament i rigorosament pel començament. Les arrels i el primer desenvolupament baix-medieval i renaixentista del noticierisme, les seves modalitats... Hi havia un fil conductor potent, ben fabricat; hi havia referències de fonts de primera mà i indicacions sobre pistes a seguir; hi havia anàlisi i suggeriments. Era un treball exemplar. Era una síntesi arrodonida sobre la progressió del sistema informatiu en terres valencianes que servia perfectament de referència per a tota l'àrea catalana. El mateix autor era explícit sobre aquest fet: «...hem pres l'exemple del desenvolupament dels mitjans comunicatius, definidors de l'evolució social, en un dels països de parla catalana, el País Valencià [...]. I ho hem fet creient que l'exemple triat és vàlid alhora per a la resta dels Països Catalans, on l'evolució de la comunicació social no difereix gaire». Era, al capdavant, un resultat de gran nivell sobre un tema que jo acabava de trepitjar maldestrament en un parell de tristes sessions docents, fabricades amb les quatre magres referències del primer volum del llibre de Joan Torrent i Rafael Tasis, tres indicacions de Martí de Riquer en la *Història de la literatura catalana*, i un parell d'exemples, sobre les dificultats de precisar l'objecte d'estudi, propiciats per les «entrades» del *Manual del librero hispano-americano*, de Palau i Dulcet.

L'any següent, i el següent, i els posteriors, he pogut passejar-me reposadament per aquelles pàgines —que resulten sovint incomprendiblement ignorades— com un pirata per la cova del tresor. M'han servit molt. I qualsevol docent pot comprendre el sentit d'aquesta afirmació i el deute contret que comporta. Sort —o potser no— que aquesta mena de deutes, els del comensalisme intel·lectual, gairebé mai no s'acaben satisfent.

Tanmateix, un atzar imprevis, ben assessorat i orientat per la Junta Rectora de la Societat Catalana de Comunicació, em proporciona ara la possibilitat, no pas de restitució, però sí de públic reconeixement i testimoniatge. No sé si això excusa prou el predomini de l'anècdota particular en aquesta semblança.

Mesos enrera, Joaquim Romaguera m'explicà la intenció de la Societat catalana de Comunicació d'homenatjar Ricard Blasco. Em va semblar una excel·lent idea, és clar. Quan me'n vaig adonar, Romaguera m'havia encarregat una part de la salutació, aquesta que vol lloar la feina de Blasco com a periodística. L'encàrrec apel·lava a una misteriosa relació entre servidor i l'homenatjat; atribució que m'honorava, però que malauradament no havia passat d'un dinar cordial i fàcil propiciat per la professora Mavi Dolç. En síntesi: que coneixia i havia depredat bona part de l'obra de Ricard Blasco, però que, com passa tan sovint amb els nostres mestres valencians, no li sabia prou l'itinerari personal.

El mateix Joaquim Romaguera m'informà del magnífic número de la revista *L'Aiguadolç*, dedicat a «L'obra crítica i erudita de Ricard Blasco». Aquesta publicació permet compensar las deficiències de fonts biogràfiques habituals, que, com la GEC, són d'una absoluta gasiveria amb la figura de Ricard Blasco. Nascut a València el 1921, la història enganyadora de la República i la urgència d'energies que demanava la seva defensa determinà la precoç intervenció cultural pública de Blasco: amb la publicació del primer llibre i, sobretot, la participació, com a membre de l'Aliança d'Intel·lectuals per a la Defensa de la Cultura, en el II Congrés Internacional d'Escriptors Antifeixistes, celebrat el 1937. Com ell mateix ha indicat, «en pocs mesos havia passat de l'estat larvari a l'estat adult».

L'activitat intel·lectual de Ricard Blasco d'ençà d'un inici tan matiner ha trobat la manera de travessar els anys de dictadura amb una doble virtut: d'una banda, ha trobat sempre l'escletxa (llibres, premsa, cinema, televisió) per no aturar-se i fer via malgrat les dificultats; d'altra banda, totes aquelles coses a fer que tenien gruix i que podien transcendir la rutina de guanyar-se la subsistència han estat abordades amb rigor, competència i entusiasme. Difícilment un polifacètic pot arribar a volar per les cotes de l'especialista. Ricard Blasco, però, ha combinat especialitats i, en el camp de l'estudi històric de la premsa, ha estat probablement el més valuós successor de Joan Torrent en tot l'àmbit dels Països Catalans. Els nous investigadors del periodisme valencià, amb Antoni Laguna al davant, saben prou que els desbrossaments afrontats per Blasco els han

deixat franc un camí de complicada orientació. No ha estat l'únic, però sí el principal pont de connexió entre l'obra dels «clàssics» (de Tramoyeres a Navarro Cabanes) i els novíssims.

Ha combinat el treball de sistematització, com el citat de *La premsa al País Valencià (1790-1986)*. Volum I, amb estudis monogràfics com «*Lo Rat Penat, periòdich lliterari quincenal: 1884-1885*», o assajos d'interpretació com *Alternatives de la premsa valenciana durant el segle XIX (1800-1814)*, o com l'estudi sobre els *Goigs valencians*. Complementàriament, ha redactat veus sobre premsa en la *Gran enciclopedia de la región valenciana* i *Nuestra historia*, a més de col·laborar també en la *Gran enciclopèdia catalana*. Ha estat l'autor d'una *Síntesi històrica de la impremta valenciana*, i també de l'estudi sobre *El comerç valencià de llibres* (editat recentment), juntament amb una revisió de la *Síntesi...* en l'esplèndid catàleg de l'exposició sobre «La impremta valenciana» inaugurada a la Llotja de València el novembre de 1990. Caldria, encara, parlar dels seus estudis sobre camps veïns com la literatura —*Estudis sobre la literatura del País Valencià: 1859-1936*—, la política cultural —com el treball fet conjuntament amb Manuel Aznar, *La política cultural al País Valencià: 1927-1939*—, o la història en general.

En l'obra de Ricard Blasco com a historiador pren relleu el seu coneixement de la premsa i dels materials culturals que li solen ser assimilables per la seva quotidianitat i la seva caducitat (de *Los albores de la España fernandina* a *Els valencians de la Restauració*). En aquests materials, font privilegiada per a les investigacions de Blasco, l'autor hi troba el tremp de la vida de la gent comuna, el pols cultural i social del país. L'habilitat del seu tractament caleïdoscòpic dels temes recorda de vegades la menera de fer de Xavier Fàbregas en les seves exploracions sobre el teatre i la cultura popular, resseguint la premsa barcelonina del vuit-cents. (Diguem, de passada, que Blasco és el més important historiador del teatre al País Valencià, com certifiquen els dos volums d'*El teatre al País Valencià durant la Guerra Civil: 1936-1939*.)

Blasco, doncs, no és només un expert en premsa, sinó en l'explotació documental de la premsa. La seva obra s'acosta a la vella definitòria aspiració de qualsevol història de la comunicació, segons la qual, per aquesta disciplina, objecte d'estudi i font documental tendeixen a fondre's.

Potser la seva activitat com a realitzador de programes d'història a TVE hagi arrodonit, al capdavant, una especial sensibilitat pel detall,

per tot l'univers de retalls que constitueixen els fons dels primers plans, els plans privilegiats per la «gran història».

Francesc Pèrez i Moragón diu de Blasco que «és una d'aquelles persones que per obligació haurien d'escriure unes memòries». Té raó; i no només pel normal interès memorialístic de la seva experiència, sinó també pels itineraris que componen la seva trajectòria intel·lectual.

En el mateix número de *L'Aiguadolç* comentat, Pérez i Moragón també recorda que «Blasco ens explicà com havia descobert que el català era llengua de cultura (podia ser-ho), a través d'un article de Tomás Navarro Tomás i Manuel Sanchis Guarner, publicat a la *Revista de Filología Española*; que Carles Salvador havia estat el seu iniciador en les qüestions valencianes, i que Emili Gómez Nadal li havia mostrat que era possible mantenir alhora posicions de reivindicació nacional i defensar l'internacionalisme».

Sembla difícil imaginar que enmig del desori franquista i de les limitacions posteriors que n'han derivat, algú pugui haver bastit una vida de treball orientada a servir aquelles inicials inspiracions i fidelitats. Ricard Blasco simplement ho ha fet.

Amb una modèstia sorprenent, Joaquim Álvarez Calvo escrivia al número 22 de *Curiositats de Catalunya*, del 30 de maig de 1936, a un mes i mig del cop d'Estat, aquestes consideracions:

«Nosaltres manifestem tot el que sabem; això no vol dir que no hi hagi més dades aclaratòries i complementàries que podem ignorar: aquest és el motiu pel qual sol·licitem el concurs de tots els amants del periodisme, a fi d'investigar degudament llur història, per haver vist explicacions respecte a aquest assumpte, quelcom confuses i àdhuc contradictòries... perquè entre tots es fa tot.»

Ricard Blasco, bon amant del periodisme, ha contribuït com ningú a proporcionar dades aclaridores i a investigar la premsa per tal d'esclarir-ne confusions.

I amb l'estímul del seu exemple i el seu mestratge continuem encara participant dels mateixos objectius..., mentre anem fent.